

Wisselende ervaringen bij onderzoeken ten kantore AFM

Peilstok controlekwaliteit niet-OOB-kantoren

Annemarie Oord

De AFM publiceerde op 21 maart jl. de resultaten van het eerste onderzoek naar de kwaliteit van de accountantscontroles door negen middelgrote accountantsorganisaties met een OOB-vergunning. De uitkomst daarvan is u bekend. Begin dit jaar startte uw toezichthouder een nieuw themaonderzoek om ook helder te krijgen hoe het gesteld is met de kwaliteit van de wettelijke controles van niet-OOB-kantoren. Struikelen zij even hard op de onderdelen voldoende en geschikte controle-informatie en te weinig professioneel-kritische instelling? Wat zijn hun ervaringen? Tot nu toe ontving in ieder geval één getoetst niet-OOB-kantoor een blanco brief zonder verbetertraject van de AFM. Een reportage over de ervaringen van enkele niet-OOB-kantoren met het onderzoek ten kantore bij de AFM.

‘Je moet alles kunnen aantonen’

Wie een dagje Amsterdam in de planning heeft staan, heeft daar meestal een wat andere associatie bij dan degene die afreist naar de AFM om een of meer dossiers toe te lichten. Onze hoofdpersoon in dit verslag, Koen (naam gefingeerd, eigenaar van een kantoor met 8 medewerkers), geeft een korte impressie van zijn ervaringen bij het onderzoek ten kantore bij de AFM.

Koen: ‘Ik had via OOB-kantoren vernomen dat de AFM-mensen bij de gesprekken erg formalistisch waren. In die zin had ik me dan ook voorbereid op een ‘echt verhoor’. Maar dat is me meegevalen. Het gesprek verliep op een collegiale manier, waarbij wel steeds wel heel duidelijk was in welke rollen we zaten. Kortom, er was duidelijk gevoel voor de menselijke maat en dat had ik op voorhand toch wat anders ingeschat.’

Hoe verloopt zo’n dag bij de AFM?

‘We hebben eerst een uur gesproken over wat voor kantoor ik heb, hoe mijn klantenbestand eruit ziet en welke werkzaamheden ik zelf uitvoer in onze accountantspraktijk. Daarbij werd vooral ook gevraagd naar de manier waarop we aan

‘Alhoewel de AFM-medewerkers je echt netjes behandelen en je op je gemak proberen te stellen, lig je met je hele doen en laten toch de hele dag onder een vergrootglas.’

onze knowhow komen en hoe we dat bijhouden. Dat waren redelijke vragen; voor hen is het immers ook belangrijk om

eerst een goed beeld van je kantoor te hebben voordat ze je dossier inschieten. Bij het dossieronderzoek gingen ze echt de diepte in en kwamen ook de heel specifieke vragen. De van tevoren door de AFM gedefinieerde focusgebieden waren daarbij duidelijk herkenbaar. Bij ons spitste zich dat vooral toe op diverse vragen over de volledigheid van opbrengsten en de post onderhanden projecten in het controledossier van een softwareleverancier en een aannemingsbedrijf. Wat daarnaast ook duidelijk opviel, was de focus op ICT. En dan vooral ten aanzien van het aspect of daar ook extra deskundigen voor worden ingeschakeld. Ik heb de indruk dat de AFM denkt dat kleine kantoren maar in beperkte mate ICT-georiënteerd zijn en dat zij controleren around the computer. Bij het doornemen van het dossier voelde het daarom voor mij alsof ze daarin wel naar een opening zochten.'

Bij het AFM-rapport over het onderzoek van OOB-kantoren komen een te weinig professioneel-kritische instelling en ontbrekende, ongeschikte controle-informatie uit de bus. Kwam dat ook terug bij u?

Koen: 'Nee, ik heb geen opmerkingen in die richting gekregen. Maar ze gaan er natuurlijk wel keihard in als ze daarvoor signalen aantreffen. Hun vragen spitsen zich vooral toe op: snap je wat er gedurende de controle gebeurd is – de flow in het dossier wordt eruit gehaald – wat waren je bevindingen, hoe ben je nu tot je verklaring gekomen en hoe heb je dat onderbouwd?' Hij vervolgt: 'Men ging echt diep met de vragen – en niet wat je zei werd geloofd, maar wat je kon aantonen. Daarbij gingen ze grondig te werk. Als op detailniveau bleek dat je bepaalde dingen wel had gedaan, maar je had deze niet voldoende gedocumenteerd in je dossier, dan werd daar zwaar op ingegaan.'

Tips voor collega-accountantskantoren?

'Kijk heel goed welke focusgebieden er bij je klant spelen. Die zaken moet je volledig in de grip krijgen. Je moet het dossier zo doornemen, alsof je het allemaal zelf hebt gedaan. Dat is wel het niveau van de vragen. Als je over bepaalde zaken stotterend moet melden dat je het niet weet omdat je assistent dat heeft gedaan,

Hoe komt het oordeel van de AFM bij een

Het proces van oordeelsvorming bij een OTK bestaat uit een aantal vaste stappen. Na afloop van het gesprek dat de toezichthouders van de AFM met de externe accountant hebben over het controledossier, laten zij de accountant weten of zij het desbetreffende dossier kwalificeren als 'voldoende' of 'onvoldoende'. De externe accountant krijgt direct te horen of bepaalde essentiële werkzaamheden niet of niet goed zijn uitgevoerd. Wanneer de AFM meerdere dossiers van een kantoor beoordeelt, krijgt het kantoor per dossier een terugkoppeling. De uitspraken van de toezichthouders hebben overigens alleen betrekking op de onderdelen van het dossier die bij het onderzoek zijn bekeken. Op de onderzoeksdag krijgt een kan-

toor ook direct van de toezichthouders te horen of zij verwachten dat het kantoor maatregelen neemt. Bij kantoren waarbij zowel voldoende als onvoldoende dossiers zijn aangetroffen,

dan stukt het hele gesprek.' Koen besluit: 'Aan het eind van de middag werd mondeling teruggekoppeld dat 1 dossier helemaal prima was en dat het andere nog een paar verbeterpunten kende. Kortom, na een inspannend dagje Amsterdam reisde ik niet ontevreden terug naar huis.'

Naschrift:

Voor Koen volgde ruim twee weken na het onderzoek op het kantoor van de AFM een onverwachte verrassing. Hij

kreeg telefonisch bericht van de toezichthouder dat het ene dossier alsnog was aangemerkt als zijnde niet voldoende, omdat er op een van de focusgebieden alsnog tekortkomingen verondersteld worden. Zijn blijdschap over het andere, goedgekeurde dossier verbleekt hierbij. Koen: 'Ik ervaar hierbij een significant verschil tussen de ter plaatse mondeling getrokken conclusies en de nu aangekondigde schriftelijke conclusies. Daar heb ik wel moeite mee.' An

Voldoende controle-informatie

'Kijk, op het moment dat je hoort dat je 'uitverkoren' bent voor het onderzoek ten kantore bij de AFM, sta je niet te juichen', geeft Henri Meulink RA te kennen. 'Maar toen ik op de eraan voorafgaande informatiebijeenkomst hoorde hoe het onderzoek praktisch in zijn werk zou gaan en waar men de accenten ging leggen, scheelde dat wel. Je weet dan toch beter wat je te wachten staat als je bij de AFM aan tafel zit.'

Meulink heeft een klein kantoor en 1 controleklant die tot de bouwsector gerekend mag worden. De AFM vroeg hem onder meer of hij verwachtte nog meer controleklanten aan te gaan trekken. 'Daar heb ik op geantwoord dat ik dit niet verwacht, maar het kan en mag altijd. Deze bestaande klant is doorgegroeid vanuit de groottecriteria en die wilde ik gewoon blijven bedienen; reden

waarom ik het vergunningtraject in ben gegaan.'

Vond u dat de AFM bij het onderzoek te veel waarde hechtte aan details?

Henri Meulink: 'Bij de focusgebieden onderhanden projecten en opbrengstverantwoording gingen ze de diepte in, maar verder gingen ze natuurlijk niet het hele dossier na. Ze richtten zich vooral op de zaken die ze aangekon-

OTK tot stand?

hangt het van de ernst van de tekortkomingen af of het kantoor maatregelen moet treffen. Deze afweging komt tot stand in een discussie tussen alle toezichthouders die bij de dossieronder-

zoeken van het desbetreffende kantoor zijn betrokken.

Een enkele keer besluiten de toezichthouders dat er meer tijd nodig is om tot een zorgvuldig oordeel te komen. Met het kantoor wordt dan op de onderzoeksdag alleen besproken of de onderzochte dossiers de kwalificatie 'voldoende' of 'onvoldoende' krijgen. De terugkoppeling over eventueel te nemen maatregelen volgt dan op een later moment.

Ten slotte volgt twee weken na het OTK een schriftelijke bevestiging van de mondelinge beoordeling. **An**

Afdeling Toezicht Accountantsorganisaties van de AFM.

worden teruggevonden in de dossiers. Daarbij werd vooral gekeken naar de bevindingen en conclusies van de betreffende onderwerpen.' Vink vult aan: 'Het verlangt tijd en aandacht om je controle systematisch op te zetten en je controleteam goed te instrueren. Vervolgens moet je er ook voor zorgen dat alles systematisch – en niet versnipperd – wordt gedocumenteerd.'

Hebben sommige vragen van de AFM u verrast? 'Nee, eigenlijk niet; het bleef binnen de scope. Het eindgesprek verliep goed; we hebben er uiteindelijk nog 1,5 uur op een professionele en ontspannen manier over nagepraat. De punten die aan de orde kwamen tijdens de dossierbespreking, waren ook herkenbaar in de conclusies. Overigens ligt er voor kleinere kantoren nog wel een stuk onzekerheid: wat willen de AFM en de NBA nu eigenlijk met kleinere assurancekantoren? Ik denk dat er zeker bestaansrecht is voor kleinere kantoren, mits je als kantoor deel uitmaakt van een netwerk waar je je extra kennis vandaan haalt. Dat kan een grootschalig

'Je moet de vragen van de AFM niet alleen kunnen beantwoorden, je moet de onderbouwing ervan ook (snel) kunnen terugvinden in je dossier.'

netwerk zijn, een accountantsadviesorganisatie, maar je kunt natuurlijk ook afspraken maken met een nabij collega-, advocaten- of notariskantoor. De uitkomsten van het themaonderzoek brengen in ieder geval zekerheid waar de lat ligt en we zullen dit ook uitdragen aan onze aangesloten assurancekantoren.'

Aanbevelingen voor collega-accountantskantoren?

Chris Vink: 'Zorg voor een zeer goede voorbereiding; spreek het dossier door met de controleleider en de externe accountant. De vraag of risico's tot een beheersbaar niveau zijn gereduceerd, moet je als rode lijn door het hele dossier terug kunnen zien. Daarnaast moet je de vragen van de AFM niet alleen kunnen beantwoorden, maar je moet de onderbouwing van die antwoorden ook terug kunnen vinden in je dossier.' **An**

digd hadden, daar stelden ze vragen over. Die kon ik vervolgens beantwoorden met wat er in het dossier zat.'

Door welke vraag van de AFM werd u het meest verrast? Henri Meulink: 'Er waren eigenlijk geen vragen waardoor ik verrast werd. Ik was eerder verrast door het feit dat het niet voelde als een 'verhoor'. Daar hield ik namelijk wel rekening mee, afgaand op de kritische berichtgeving over de eerdere onderzoeken bij de OOB-kantoren. Je bent dan toch bang dat je 'afgeschoten' wordt als je zelf aan de beurt bent. Bij het eindgesprek heb ik laten weten dat ik toch wel positief verrast was over de manier waarop de dag verliep. Het dossier is goed onderzocht,

zij vonden dat er voldoende controle-informatie in het dossier zat en dat het er goed uitzag. Als dat gevoel er eenmaal is, verloopt zo'n gesprek ook minder op een verhoormanier. De AFM liet op haar beurt blijken het te waarderen dat ik bevlogen was, veel over de klant wist en dat ik het dossier voor elkaar had.'

Tips voor collega-accountantskantoren?

Meulink: 'Heel simpel: ga er echt zo goed mogelijk voorbereid heen. Ga je controles secuur na en kijk vooral naar de focusgebieden. Bij mij pakte dit goed uit. Alhoewel ik gedurende de dag een paar kleine aanwijzingen kreeg, heb ik uiteindelijk zelfs een blanco brief zonder verbetertraject gekregen.' **An**

Alles documenteren wat je doet

Chris Vink, directeur Extendum Audit, vond de vragen die de AFM bij het onderzoeken kantoren aan hen stelde in de lijn der verwachting. 'Uiteindelijk gaat het er ook om of de accountant gewoon zijn werk doet volgens de standaarden en regels, om zodoende het maatschappelijk verkeer zekerheid te bieden.'

Kwamen de onderscheiden focusgebieden duidelijk terug in de vraagstelling van de AFM bij het doornemen van de dossiers?

Chris Vink: 'Ja, die focusgebieden zag je duidelijk terug in de vragen, bijvoorbeeld

ook de aandacht voor de IT-omgeving in het verlengde van de opbrengstverantwoording. In mijn perceptie werd bijna uitsluitend naar deze accentpunten gekeken. En of deze goed gedocumenteerd konden

Gemengde gevoelens

Twee personen van een kantoor dat in AN niet met (toe)naam genoemd wil worden, kijken met gemengde gevoelens terug op hun bezoek aan de AFM. Alhoewel ze aan het eind van de gesprekken op de bewuste dag zelf ook wel enige verbeterpunten signaleerden – en zich ook realiseerden dat zij sommige zaken nog wel wat beter hadden kunnen toelichten – viel de directe terugkoppeling van de AFM diezelfde middag hen toch rauw op het dak. De pijn zit dan vooral in het feit dat die terugkoppeling voor hun gevoel niet voldoende matcht met de sfeer waarin en de wijze waarop de bevindingen ter plekke zijn besproken. Kortom, mixed feelings.

Alfred en Bart van dit kantoor (namen gefingeerd) zijn controleleider respectievelijk extern accountant. Bart trapt af: 'Op voorhand wil ik wel eerst even zeggen dat wij an sich natuurlijk niet tegen dit AFM-onderzoek zijn. Dat is gewoon goed. Het laat zien waar je verbeterpunten liggen en dat komt de kwaliteit ten goede. De mensen van de AFM hebben ons netjes behandeld, maar ze hebben ons uiteraard wel grondig bevraagd. Met name ook ten aanzien van hun focusgebieden 'volledigheid opbrengstverantwoording' en 'inschakeling deskundigen.'

Alfred: 'Waar we moeite mee hebben, is de conclusie van de AFM dat er onvoldoende betrokkenheid van de externe accountant zou zijn. Bart en ik hadden van tevoren met elkaar afgesproken dat ik als controleleider in principe het woord zou doen en dat hij mij ten aanzien van het dossier zou ondersteunen waar nodig. Aan het eind van de dag werd gezegd dat er te veel op mij als controleleider werd vertrouwd.' Bart: 'Maar ik weet heel goed wat er speelt. Misschien heb ik een keer een paraafje te weinig gezet, maar getuigt dat nou van te weinig be-

trokkenheid? Dat vind ik een beetje te kort door de bocht. Wij zitten vaak samen fysiek bij de klant, doen alle besprekingen samen en we kennen beide het dossier. Maar we hebben die van tevoren bedachte taakverdeling gewoon verkeerd aangepakt.'

'Naar ons idee houdt de AFM soms wat te weinig rekening met de omvang van de kantoren, en het soort klanten en hun belanghebbenden die daarachter zitten.'

Alfred: 'Voor een van onze cliënten maken we gebruik van de diensten van een buitenlandse accountant (wij zijn zelf groepsaccountant). In ons dossier is een brief met het tussenoordeel van die accountant aanwezig. Toen de AFM daarbij op pagina 1 de woorden 'significant verschil' las, hebben zij dit ons inziens gelijk gelinkt aan de verstrekte goedkeurende verklaring. Na die constatering heeft de AFM niet verder doorgevraagd; wij hebben op dat moment niet meer kunnen toelichten dat dit probleem tijdens de controle is opgelost en dat dit ook door die accountant in het eindrapport is gezet. Achteraf bleek dat zij hun conclusie hierover hadden getrokken.'

Bart: 'Bij de andere controleklant werden er uren dienstverlening verkocht, op basis van uren x tarief en, voor een klein gedeelte, op abonnementsbasis. Daar ging de AFM vrij diep op in. Wij vonden het verschuivingsrisico, gezien de interne maatregelen, geen significant risico. Zij vonden van wel. We hebben dit besproken in een normale sfeer, maar achteraf kregen we te horen dat dit voor hen (ook) op dat moment een 'verschrikkelijk issue' was. Daar stonden we wel van te kijken. En kijk je nu sec, dan stelt

het verhoudingsgewijs echt weinig voor.'

Alfred: 'Naar ons idee houdt de AFM soms wat te weinig rekening met de omvang van de kantoren en het soort klanten en hun belanghebbenden die daarachter zitten.'

Tips voor collega-accountantskantoren?

Alfred: 'Zorg ervoor dat je heel goed voorbereid naar het gesprek toegaat. Alhoewel de AFM-medewerkers je echt netjes behandelen en je op je gemak proberen te stellen, lig je met je hele doen en laten toch de hele dag onder een vergrootglas. Een (externe) quick scan van te voren kan daarbij helpen; je staat daar dan met een veel beter gevoel.'

Annemarie Oord, freelance tekstschrijver.

**3X PER WEEK
OP UW
DIGITALE
DEURMAT**

Geef u op voor de gratis e-zine 'Accountancynieuws.nl' op www.accountancynieuws.nl

Accountancynieuws.nl